

Actieplan Groene Vrijwilligers

2019-2021

Waarom een actieplan?

Tellers, vertellers en herstellers. Allemaal mensen die zich vrijwillig inzetten voor natuur en landschap, in de stad of in het landelijk gebied. Al meer dan honderd jaar. Zij maken zich sterk voor hun omgeving en zijn onmisbaar voor natuur en natuurbeleving in Nederland. Naast de instandhouding van natuur en landschap, leveren ze een belangrijke bijdrage aan de sociale cohesie en helpen ze mee aan draagvlak voor de natuur in de maatschappij. Kortom: de Nederlandse natuur en landschap kan niet zonder vrijwilligers!

Noodzaak voor meer groene vrijwilligers en betere ondersteuning

Natuurinclusieve landbouw, maatschappelijke diensttijd, herstel van de biodiversiteit, klimaatadaptatie, vergroening van de zorg: allemaal recente plannen waarin groene vrijwilligers een essentiële rol gaan spelen. Deze ambities zijn fantastisch, maar onze groene vrijwilligers en hun organisaties dreigen overvraagd te worden. Er zijn gewoonweg niet genoeg vrijwilligers om alle ambities waar te kunnen maken. Bovendien is een groei van het vrijwilligersbestand naar een betere afspiegeling van de maatschappij belangrijk. En niet alleen moeten er méér vrijwilligers komen, maar ook de manier waarop ze begeleid en ondersteund worden moet op een hoger niveau worden gebracht. Hiervoor is een inhaalslag nodig. Met dat doel hebben de groene organisaties in Nederland, het ministerie van LNV en het Interprovinciaal Overleg op 10 maart 2017 het manifest *De Kracht van de Groene Vrijwilliger* ondertekend. Dit actieplan is het vervolg op het manifest en is door dezelfde partijen vormgegeven.

Veranderende behoeften van groene vrijwilligers

De onderzoeken die, in het kader van dit actieplan, zijn uitgevoerd door Motivaction en RU Nijmegen geven een goed beeld van de huidige groene vrijwilligers en het grote animo voor groen vrijwilligerswerk. Momenteel zijn ruim 130.000 mensen in hun vrije tijd actief in de natuur: van de donkergroene vrijwilliger met veel kennis, die lid is van meerdere groene organisaties en vele uren per maand actief is, tot de lichtgroene 'pop-up'-vrijwilliger die eenmalig of enkele keren per jaar een dagje helpt. Zij monitoren planten en dieren (ongeveer 25.000 vrijwilligers), beheren natuur en landschap (ongeveer

100.000 vrijwilligers), nemen mensen mee de natuur in (ongeveer 10.000 vrijwilligers) en vertellen de verhalen over het belang en de schoonheid van de natuur. Ze helpen mee in het beheer van zo'n 600.000 hectare natuur, tellen ruim 1.000 soorten planten en dieren en laten elk jaar honderdduizenden mensen genieten van de natuur. De groene vrijwilliger is gemiddeld 62 jaar, man (60%) en goed opgeleid. Vijftien procent van de geïnterviewden zegt mee te willen doen aan leuke en nuttige activiteiten in de natuur. De bestaande manieren van werven en werken passen echter niet (meer) goed op hun wensen.

Doel actieplan

Concreet willen we met het actieplan de volgende doelen realiseren:

1. **Groei** vasthouden en versterken. Door mensen te blijven voeden met kennis en ondersteuning, behouden we de grote groep vrijwilligers die nu al actief is. Omdat een groot en divers deel van de Nederlanders graag actief wil zijn in de natuur in de vrije tijd, zien wij kansen om de komende jaren een groei te realiseren, mits de activiteiten toegesneden zijn op hun wensen en mogelijkheden.
2. Betere **facilitering** van groene vrijwilligers. Wij streven naar verbreding en de diversificatie van de groene vrijwilligers. Dit vraagt om investeringen in de begeleiding en in het contact vanuit professionele vrijwilligersorganisaties. Moderne digitale middelen, nieuwe werkvormen en eigentijdse activiteiten die beter passen bij de wensen van nieuwe doelgroepen, vergen nog een verdere ontwikkeling. Burgerinitiatieven hebben vaak behoefte aan een loket of vraagbaak waar ze eenvoudig toegang krijgen tot kennis en ondersteuning bij de samenwerking met provinciale en vooral gemeentelijke overheden.
3. Betere **samenwerking** tussen vrijwilligersorganisaties. We moeten af van de schotjes in het netwerk die in de afgelopen vijftig jaar zijn gegroeid. We streven naar een meer uniforme ondersteuning van de tellers, vertellers en herstellende. Tegelijkertijd is elke provincie uniek en moet er ruimte zijn voor maatwerk. Provincies en gemeenten spelen dus een belangrijke rol als regisseur en aanjager van de verbinding tussen groene vrijwilligers en maatschappelijke doelen.

De acties op een rij

In de jaren 2019-2021 werken we aan de uitvoering van een aantal acties. Elke actie kent een trekker, en per actie zijn afspraken gemaakt over de financiering. Alle acties zijn onder het uitdrukkelijke voorbehoud dat financiering beschikbaar komt of blijft. De uitvoering van het actieplan wordt gecoördineerd door een team van medewerkers uit de aangesloten organisaties. De stuurgroep *De Kracht van de Groene Vrijwilliger*, met leidinggevendenden uit de aangesloten organisaties, bewaakt de voortgang en stuurt waar nodig bij. We werken vanuit de bestaande organisaties en structuren, vanuit de overtuiging dat deze voldoende zijn toegerust om de ambities in dit actieplan waar te maken. Alle betrokken organisaties stellen zelf uren beschikbaar voor het afstemmen en ontwikkelen van de acties, zoals ook al in de opstartfase het geval was. Elke organisatie bewaakt daarbij zelf haar grenzen. Verder stellen alle organisaties genereus middelen zoals vergaderruimte ter beschikking.

Campagnes en landelijke projecten

Het samenwerkingsverband *De Kracht van de Groene Vrijwilliger* is een uitstekend startpunt voor de ontwikkeling van landelijke campagnes en projecten. Denk bijvoorbeeld aan het *e-learning* platform “Leer je groen”, dat door de groene organisaties wordt ontwikkeld. We richten ons op het bij elkaar brengen van ideeën uit de regio en ontwikkelen deze tot projecten met een landelijk bereik.

Actie 1. Er zijn in enkele provincies projecten ontwikkeld die een grote betekenis kunnen hebben voor groene vrijwilligers wanneer ze een toepassing krijgen in alle provincies. We concentreren ons eerst op twee projecten met een potentieel grote impact:

1. De groene academie

De Groene academie is het centrale loket waar vraag en aanbod van natuuropleidingen en vrijwilligerswerk in de Noord-Hollandse natuur samenkomen. De natuurorganisaties in Noord-Holland hebben het initiatief genomen hun cursusaanbod te bundelen in de Groene academie. Doel is te zorgen dat natuurkennis van de organisaties bij de vrijwilligers en andere groene actievelingen terechtkomt. Het initiatief is in Noord-Brabant overgenomen.

2. Groen aan de buurt

Groen aan de Buurt is een Utrechts programma dat initiatieven die uit de samenleving komen ruimte wil bieden en wil ondersteunen en bewonersinitiatieven wil verbinden aan de provinciale en gemeentelijke ambities rond natuur en groen. In het programma werken Utrechtse groene vrijwilligersorganisaties samen.

De trekkers van deze actie zijn IVN en LandschappenNL. In eerste instantie zullen zij onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om deze projecten een breder bereik te geven. De financieringsmogelijkheden voor deze opschaling zijn onderdeel van de actie.

Actie 2. We starten een landelijke campagne, gericht op het aanwakkeren van de belangstelling voor natuur bij jongeren. Dit moet resulteren in projecten waarin jongeren via nieuwe werkvormen in de natuur werken. Het betrekken van jongerenorganisaties is hierbij belangrijk. We willen in dit traject met hen in gesprek om te komen tot een agenda “jongeren betrekken bij groen”. Trekker van deze actie is IVN. Er is subsidie aangevraagd bij ZonMW (maatschappelijke diensttijd) om dit in de eerste fase op te zetten.

Actie 3. We starten een landelijk project en/of campagne waarin de waardering voor groene vrijwilligers wordt vormgegeven. Er is een landelijke dag in 2019 in ontwikkeling om hen te bedanken voor hun inzet. LandschappenNL financiert een deel en andere organisaties is gevraagd ook een bijdrage te leveren. Trekker van deze actie is LandschappenNL. Waarschijnlijk wordt 2021 het nationale jaar van de vrijwilliger. Vanuit het actieplan willen we hierop aansluiten en daarvoor gaan we in 2020 een agenda opstellen, die afgestemd wordt met de landelijke activiteiten van onder andere de NOV (Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk).

Actie 4. Er is een schaarste aan monitorvrijwilligers. De vraag naar monitorgegevens vanuit beleid neemt nog steeds toe en dit vraagt om een nauwkeurige en effectieve inzet van de monitorvrijwilligers. Om dit te bereiken, ontwikkelen we een interactieve workshop die gericht is op de vraagarticulatie bij provincies, waarin aandacht is voor de monitoring door vrijwilligers. In deze workshop houden we rekening met verschillende methodieken om informatie te verzamelen die goed aansluiten bij de wensen en drijfveren van de vrijwilligers én de vragen uit het beleid. We starten in 2019 met een pilot in Noord-

Holland. Daarna kan de workshop in andere provincies worden ingezet. SoortenNL is trekker en financier van deze actie.

Samenwerking op landelijk en provinciaal niveau

De vernieuwing die door het manifest is ontstaan, is dat de landelijke overheid (het ministerie van LNV), de provincies en de landelijke koepels van groene organisaties samenwerken aan de inhaalslag voor groene vrijwilligers. De provincies voelen zich, als onderdeel van het aan hen gedecentraliseerde natuurbeleid, beleidsverantwoordelijk voor de groene vrijwilligers. Alle provincies ondersteunen organisaties die groene vrijwilligers faciliteren. In vrijwel alle provincies wordt samengewerkt tussen groene organisaties. De mate waarin verschilt. We willen deze samenwerking stimuleren door in deze ontwikkelingen te participeren, gesprekken te faciliteren en te voeden met kennis. Ook zien we dat in sommige provincies nog méér zou kunnen gebeuren en dat provincies van elkaar willen leren.

Actie 5. Ontwikkeling provinciale actieplannen om de ondersteuning en facilitering van de groene vrijwilligers onder de loep te nemen en te kijken hoe de ondersteuning sterker kan en hoe meer en nieuwe vrijwilligers kunnen aansluiten. Provincies en provinciale groene organisaties trekken hierin samen op. Het (landelijke) actieplan faciliteert hierin door in deze ontwikkelingen te participeren, gesprekken te begeleiden en te voeden met kennis. LandschappenNL is trekker van deze actie. De facilitering van de gesprekken wordt gefinancierd vanuit het programma DuurzaamDoor.

Actie 6. We organiseren twee keer per jaar een themagerichte, landelijke bijeenkomst voor vrijwilligerscoördinatoren van groene organisaties, vertegenwoordigers van het ministerie van LNV en beleidsadviseurs van de provincies. Op deze manier behouden we enerzijds het maatwerk bij afzonderlijke provincies, en stimuleren we tegelijkertijd goede ontwikkelingen door te participeren, gesprekken te faciliteren en te voeden met kennis. Trekker van deze actie is LandschappenNL, samen met een extern in te huren adviesbureau. Deze actie wordt gefinancierd uit het programma DuurzaamDoor.

Samenwerking tussen de vrijwilligersorganisaties

Groene vrijwilligers worden vooral gemotiveerd door hun betrokkenheid bij de natuur. Bij welke organisatie men actief wil worden, is vaak minder belangrijk. De afgelopen jaren zijn groene organisaties samen opgetrokken en samen naar buiten getreden. De ervaringen zijn positief en de reacties zijn enthousiast. Tegelijkertijd zijn de groene organisaties soms ook nog sterk verkaveld. Zij signaleren de noodzaak om samen te blijven optrekken, activiteiten af te stemmen en samen producten en diensten te ontwikkelen. Zo komen we tot een betere facilitering van groene vrijwilligers, die door samenwerking effectief en efficiënt wordt gerealiseerd.

Actie 7. We breiden de website www.degroenevrijwilliger.nl uit tot interactief platform voor alle groene vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties. Trekker en financier van deze actie is LandschappenNL.

Deelnemende partijen

IVN

De heer J. de Jong, directeur

LandschappenNL

De heer H. Bartelink, directeur-bestuurder

SoortenNL

Mevrouw T. Wolterbeek, directeur-bestuurder

BoerenNatuur

Mevrouw E. Verbij, directeur

Staatsbosbeheer

De heer S. Thijsen, directeur

Natuurmonumenten

De heer M. van den Tweel, directeur

De twaalf provincies

De heer P. Drenth, voorzitter IPO Bestuurlijke Adviescommissie Vitaal Platteland

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Directeur natuur en biodiversiteit